

Под егидата на г-жа Илияна Йотова,
Вицепрезидент на Република България

**ЖИВОПИСНА БЪЛГАРИЯ
БЪЛГАРСКИ ЛИТЕРАТУРНИ МАРШРУТИ**

МЕЖДУНАРОДЕН ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРЕН ПРОЕКТ II

СЪОΡΓΑΝΙΖΑΤΟΡΙ:
Μινιστερство на образованието и науката
Πλωδινски университет „Παισιϋ Χιλενδαρски“

ΕΘΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΝΑΤΙΟΝΑΛΕΝ Ι ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΕΒ ΑΤΙΝΣΚΙ УΝΙΒΕΡΣΙΤΕΤ

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΚΑΙ
ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ
ΤΟΥ ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΒΟΥΛΓΗΑΡΗ ΚΑΙ ΤΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΡΙΛΛΙΩΤΗ

СРАВНИТЕЛНО ПРОУЧВАНЕ ЗА ЖИВОТА И ДЕЛОТО
НА ЕВГЕРИЙ ВУЛГАРИС И НЕОФИТ РИЛСКИ

Студент:

Μαρία Χρονάκη / Мария Хронаки

Ρъководител: лектор Генчо Банев

ΑΘΗΝΑ / ΑΤΙΝΑ

2020

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΠΡΟΛΟΓΟΣ: σελ. 3
- ΚΥΡΙΩΣ ΘΕΜΑ: σελ. 4-9
- ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ: σελ. 10
- ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ: σελ. 11

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Χάρη στην συμμετοχή μου στο διαγωνισμό ήρθα σε επαφή με ένα αξιομνημόνευτο κομμάτι της ιστορίας των δύο λαών. Όταν γίνεται αναφορά στον όρο “Διαφωτισμός”, γίνεται λόγος για το καταλυτικό κίνημα που εμφανίστηκε στα τέλη του 17ου αιώνα στην Αγγλία και στην συνέχεια στην Γαλλία και έπειτα εξαπλώθηκε και στην υπόλοιπη Δ. Ευρώπη. Οι κύριοι στόχοι του κινήματος ήταν η αποδέσμευση από οποιαδήποτε μορφή δεισδαιμονίας και από τον δεσποτισμό του κράτους, καθώς και η άνθιση της παιδείας.

Ο νεοελληνικός διαφωτισμός διακρινόταν για αυτούς τους στόχους με απώτερο σκοπό την ελευθερία των Ελλήνων και την βελτίωση των συνθηκών ζωής τους. Αρκετοί μελετητές χωρίζουν το κίνημα στην Ελλάδα σε δύο περιόδους. Η πρώτη περίοδος τοποθετείται γύρω στο 1770-1800 και η δεύτερη, η περίοδος κορύφωσης, γύρω το 1800-1821.

Όσον αφορά στη Βουλγαρική Αναγέννηση, είναι ωφέλιμο να τονιστεί, ότι κατορθώθηκε η αναμόρφωση όλου του εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας. Αυξήθηκε σημαντικά ο αριθμός των σχολείων και των εκπαιδευτικών εγχειριδίων και η χώρα κατόρθωσε να βγει από τον σκοταδισμό, στον οποίο ζούσε. Η περίοδος αυτή ξεκινά τον 18ο αιώνα και τελειώνει το 1878 με την απελευθέρωση της Βουλγαρίας από την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Ήταν μια ιδιαίτερα σημαντική περίοδος, καθώς ζύπνησε έντονα η εθνική συνείδηση των Βουλγάρων, εμπνευσμένη από τα επιτεύγματα του παρελθόντος και τις ανάγκες του παρόντος. Η επαφή μου με αυτά τα δύο σημεία καμπής των δύο λαών, τα οποία τους οδήγησαν στην ελευθερία και στην ανασυγκρότηση της χώρας τους, μετά από μια περίοδο λήθης, με οδήγησε στην

απόφαση να μελετήσω και να συγκρίνω το έργο δύο σημαντικών προσωπικοτήτων: του Ευγένιου Βούλγαρη και του Νεόφυτου Ριλιώτη. Δύο πρόσωπα που συνέβαλαν σημαντικά στον αγώνα για την ελευθερία και στην προώθηση της μόρφωσης στα δύσκολα χρόνια της τουρκοκρατίας.

ΚΥΡΙΩΣ ΘΕΜΑ

I. Ευγένιος Βούλγαρης

Μία από τις σημαντικότερες προσωπικότητες του Ελληνικού Διαφωτισμού είναι ο Ευγένιος Βούλγαρης, ο οποίος θεωρείται από πολλούς γενάρχη του κινήματος. Γεννημένος ως Ελευθέριος Βούλγαρης το 1716 στην Κέρκυρα (νησί που δεν βρέθηκε υπό Οθωμανική κατοχή), έκανε σπουδές στα Ιωάννινα και στην Ιταλία. Το 1739 χειροτονήθηκε και μετονομάστηκε σε Ευγένιος. Ως προσωπικότητα διακατεχόταν από ρηξικέλευθες απόψεις, οι οποίες συχνά τον οδηγούσαν σε συγκρούσεις με τους συναδέλφους του.

Ως δάσκαλος ο Βούλγαρης πέρασε από τα σημαντικότερα εκπαιδευτικά κέντρα του ελληνόφωνου χώρου. Πρώτα διετέλεσε δάσκαλος στην περιοχή των Ιωαννίνων και της Κοζάνης. Στην συνέχεια από το 1753 έως το 1759 ανέλαβε την διεύθυνση της σχολής και θέση δασκάλου στην Αθωνιάδα Ακαδημία. Εκεί ξεκίνησε ένα νεωτεριστικό πρόγραμμα διδασκαλίας, του οποίου βάση ήταν η χρήση μεταφράσεων ξένων συγγραφέων. Για παράδειγμα, για το μάθημα της φιλοσοφίας μετέφρασε έργα όπως το “Εισαγωγή εις την Φιλοσοφίαν” του Willem Jacob 's Gravesande, και -φυσικά- είναι ο συγγραφέας που έκανε γνωστό το όνομα του Βολταίρου στην Ελλάδα. Ένα μεγάλο μέρος του μεταφραστικού έργου του το χρησιμοποιούσε στα μαθήματα του και τα εγχειρίδια αυτά γρηγορά διαδόθηκαν στον χώρο της διανοήσης. Επίσης, έδινε βάση στην διδασκαλία των μαθηματικών, καθώς πίστευε, ότι αποτελούσαν ένα εργαλείο

οργάνωσης της σκέψης του ανθρώπου. Ο Βούλγαρης επιθυμούσε με την αλλαγή των πατροπαράδοτων τρόπων διδασκαλίας να κατορθώσει την αφύπνιση των συμπατριωτών του με ιδέες, ιδιαίτερα προοδευτικές για την εποχή του, με σκοπό την αναμόρφωση του τότε υπάρχοντος διδακτικού προτύπου. Στην εφαρμογή του προγράμματος συνάντησε αρκετές δυσκολίες, οι οποίες οδήγησαν στη αποχώρησή του.

Έπειτα ο Βούλγαρης ανέλαβε μια θέση διδασκαλίας στην Πατριαρχική Σχολή για τρία χρόνια (1759-1761), αλλά και πάλι αναγκάστηκε να αποχωρήσει, καθώς το νεωτεριστικό πρόγραμμα διδασκαλίας που υποστήριζε και ήθελε να εφαρμόσει και εκεί δημιούργησε προστριβές.

Απογοητευμένος από τις αντιδράσεις που συνάντησε αποφασίζει να αποχωρήσει από την Κωνσταντινούπολη. Από το 1764 και για 7 χρόνια διέμενε στη περιοχή τη Λειψία. Εκείνη την περίοδο αρκετά έργα του είδαν το φως της έκδοσης. Το 1766 δημοσίευσε το έργο του “Λογική”, το οποίο παίζει σημαντικό ρόλο στην ιστορία του νεοελληνικού πολιτισμού και ξεχωρίζει για το περιεχόμενό του, καθώς μιλάει για την πίστη στην επιστήμη και στην αποδέσμευση από οποιαδήποτε μορφή προκατάληψης. Δύο χρόνια αργότερα δημοσίευσε τη μετάφραση του έργου “Πέρι των διχονοιών των εν ταις εκκλησίαις της Πολωνίας” του Βολταίρου, όπου για πρώτη φορά εισάγει τον όρο της “ανεξιθρησκείας”, δείχνοντας με αυτόν τον τρόπο πως, ενώ ήταν υπέρμαχος του ορθοδόξου δόγματος αυτό δεν τον σταματούσε από το να θεωρεί πως ο κάθε άνθρωπος έχει το δικαίωμα να επιλέξει ελεύθερα τις θρησκευτικές πεποιθήσεις του.

Η φήμη του σιγά-σιγά μέσα από τα έργα του άρχισε να εξαπλώνεται αυτήν την περίοδο στην Ευρώπη, όπου και γνώρισε σημαντικές και εξέχουσες προσωπικότητες, όπως τον Φρειδερίκο Β΄, τα αδέρφια Ορλώφ και έτσι κατόρθωσε να έρθει σε επαφή με την Μεγάλη Αικατερίνη. Αρχικά η τελευταία του ζήτησε να μεταφράσει το έργο “Наказ

Комиссии о сочинении Проекта нового Уложения”(Εισήγησις της Αυτοκρατορικής Μεγαλειότητος Αικατερίνας προς την επιταχθείσαν επιτροπήν επί τη εκθέσει του προβλήματος ενός νεαρού Νομικού Κώδικος) στην ελληνική γλώσσα, κάτι που τον βρήκε θετικό και η μετάφραση εκδόθηκε το 1771. Τη μετάφραση του κειμένου σταματάει με δικά του σχόλια, στα όποια εκθειάζει την Αυτοκράτειρα και το έργο της και με αυτόν τον τρόπο έδειξε και τις πολιτικές του απόψεις. Στην Αυτοκράτειρα, μάλιστα, είχε αποστείλει επιστολές, στις οποίες ζητούσε την αποστολή βοήθειας στην Ελλάδα με σκοπό την απελευθέρωση από την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Έπειτα, δέχεται πρόταση από την Αυτοκράτειρα να έρθει στην Ρωσία, την οποία δέχεται. Το 1771 -συγκεκριμένα- υπάρχουν ενδείξεις, ότι ανέλαβε το πόστο του βιβλιοθηκάρου της αυλής της Αγίας Πετρούπολης.

Το 1775 διορίστηκε αρχιεπίσκοπος Σλαβινίου και Χερσώνος. Τον επόμενο χρόνο μετέβη στη Πολτάβα, όπου ήταν το κέντρο της μητρόπολης. Στην Πολτάβα ίδρυσε σχολείο, στο οποίο διεξάγονταν σεμινάρια για την ελληνική γλώσσα. Σημαντικό είναι να αναφερθεί, ότι η άφιξη του Βούλγαρη στην Ρωσία, και η μετέπειτα δραστηριότητα του, δεν ήταν τυχαία, αφού εξυπηρετούσε τις επιδιώξεις της Αυτοκράτειρας στον πόλεμο εναντίον της Οθωμανικής επικυριαρχίας μέσω πνευματικών ανθρώπων με ελληνικό υπόβαθρο. Το διάστημα, που παρέμεινε στην Πολτάβα μετάφρασε το έργο “Πνευματικός Κανονισμός” του Προκόποβιτς, το οποίο αργότερα χρησιμοποιήθηκε στην Ρωσική Ιερά Σύνοδο. Είναι ιδιαίτερα σημαντική αυτή η μετάφραση, καθώς ο Προκόποβιτς ήταν μια εξέχουσα προσωπικότητα, που είχε αναλάβει και το πόστο του συμβούλου του Μεγάλου Πέτρου.

Το 1776 έγινε επίτιμο μέλος της Ρωσικής Ακαδημίας Επιστημών. Το 1786 έκδωσε την μετάφραση του έργου του Βιργιλίου “Των Γεωργικών τα Δ' βιβλία εν ηρωικώ τω μέτρω” και το 1791-1792 δημοσίευσε την μετάφραση “Της Αινειάδος τα ΙΒ'

βιβλία εν ηρωικώ τω μέτρω”. Ιδιαίτερα ενδιαφέρον είναι το γεγονός ότι και τα δύο έργα μεταφράστηκαν σε αττική διάλεκτο και αφιερώθηκαν στον Πατιόμκιν, τον ευνομούμενο της Αικατερίνης και πρίγκιπα Ταυρίδας. Όλο το ύφος της μετάφρασης, με τις αφιερώσεις στο πρόσωπο του πρίγκιπα, δείχνουν πως ο Βούλγαρης είχε ελπίδες, ότι θα βοηθούσε στη αναγέννηση του ελληνικού πολιτισμού. Και οι δύο μεταφράσεις επικρίθηκαν έντονα από λόγιους, όπως ο Κοραΐς. Ιδιαίτερα αξιόλογη είναι και η μετάφραση των ποιημάτων του Ανακρέοντα, η οποία για πρώτη φορά ολοκληρωμένη κυκλοφόρησε στην Ρωσία το 1794, χάρη στον ζήλο του Βούλγαρη και στην βοήθεια του Νικολάι Αλεξάντροβιτς Λβοφ, ο οποίος μετέτρεψε την μετάφραση σε ποίημα δίνοντας στο κείμενο ρυθμό.

Εν κατακλείδι, ο Ευγένιος Βούλγαρης, μέσω του μεταφραστικού του έργου κατάφερε να μεταδώσει στον αναγνώστη όχι μόνο μια διαφορετική νοοτροπία, αλλά και να δείξει με

αυτόν τον τρόπο την αξία ουσιωδών ζητημάτων π.χ. Ορθοδοξία, Οθωμανική επικυριαρχία κ.ά. Έμεινε στην Αγία Πετρούπολη μέχρι το τέλος της ζωής του, το 1806.

II. Νεόφυτος Ριλιώτης

Όσον αφορά στη Βουλγαρική Αναγέννηση (Българското възраждане) θα αναφερθώ στη ζωή και το έργο ενός ανθρώπου που διακρίνεται, όχι μόνο για την συμβολή και το έργο του, αλλά και για το ανεπηρέαστο ήθος του, κάτι που φαίνεται σε κάθε βήμα της ζωής του. Ο Νεόφυτος Ριλιώτης (Неофит Рилски) γεννήθηκε στην περιοχή του Μπάνσκο στη Βουλγαρία τον Οκτώβριο του 1793. Το κοσμικό του όνομα ήταν Νικόλαος (Никола Поппетров Бенин). Ο πατέρας του κατείχε τον ρόλο του δασκάλου και ήταν ιερέα της περιοχής. Από νωρίς ήρθε σε επαφή με τον κόσμο της γνώσης και της ορθοδοξίας. Επίσης, έδειξε από μικρή ηλικία πως είχε ταλέντο στην ζωγραφική, αλλά δεν επεδίωξε να ακολουθήσει αυτήν την κατεύθυνση. Το 1811 έγινε

μονάχος και μετονομάστηκε σε Νεόφυτος. Ως χαρακτήρας ήταν μια συγκροτημένη προσωπικότητα που διακρινόταν από αρετές, όπως η ευγένεια και εργατικότητα.

Σε ηλικία μόλις 25 χρονών έγινε ιερομόναχος στην Μονή της Ρίλας. Από το 1821 μέχρι το 1826 φοίτησε στο σχολείο του Μελένικου (Мелник). Εκεί πήρε την αναγκαία πνευματική και ανθρωπιστική μόρφωση που χρειαζόταν για την μετέπειτα πορεία του, και ταυτόχρονα μελέτησε την ελληνική φιλολογία. Το 1827 κατευθύνθηκε προς το Σάμοκοβ (Самоков) για να εργαστεί με τον μητροπολίτη Ιγνάτιο. Το 1834 και ύστερα από πρόταση του μητροπολίτη Τυρνόβου Ιλαρίωνα, έγινε δάσκαλος στο νέο σχολείο που δημιουργήθηκε στο Γκάμπροβο, αλλά όχι προτού μεταβεί στο Βουκουρέστι για να βελτιωθεί στην αλληλοδιδασκτική μέθοδο, όπου ταυτόχρονα επιδόθηκε και στην συγγραφή έργων. Έκανε πολλές μεταφράσεις, αλλά ένα από τα έργα του που ξεχωρίζουν είναι η “Βουλγαρική Γραμματική” που εκδόθηκε το 1835. Αυτό το έργο βέβαια συνδέεται με την έκδοση της μετάφρασης της Καινής Διαθήκης. Καθώς ο Νεόφυτος μετάφρασε την Καινή Διαθήκη για πρώτη φορά στα βουλγαρικά και στην γλώσσα του λαού, σε αυτήν που ακουγόταν στην καθημερινή ζωή, άρα δεν υπήρχε πλέον πρόβλημα κατανόησης - σε αντίθεση με προηγούμενες εκδόσεις. Το σχολείο, ενώ είχε προοπτικές να παράγει ένα αξιόλογο έργο και να επιμορφώσει την κοινότητα, καθώς δεν θα διδασκόταν μόνο η βουλγαρική, αλλά και η ελληνική γλώσσα, δεν κατόρθωσε να παραμείνει ανοικτό, λόγω οικονομικών προβλημάτων.

Το 1839 και για εννιά χρόνια εργάζεται ως δάσκαλος στην Μονή της Ρίλας. Έτσι ξεκινάει την εφαρμογή ενός ρηξικέλευθου διδακτικού προγράμματος. Χρησιμοποιούσε πίνακες διδασκαλίας και περισσότερα εγχειρίδια, για την καλύτερη δυνατή διευκόλυνση των μαθητών. Χώριζε τους μαθητές σε δύο ομάδες: τους προχωρημένους και τους αρχάριους. Οι προχωρημένοι εκπαιδεύονταν εντατικά με σκοπό να βοηθήσουν και να διδάξουν τους αρχάριους. Με αυτόν τον τρόπο κατάφερε

να μην μένει κάποιος στάσιμος και οι μαθητές να αλληλοβοηθούνται μεταξύ τους, σαν μια πρόιμη μορφή αλληλοδιδασκαλίας.

Το 1846 έπειτα από πρόσκληση δίδαξε για ένα χρόνο στο βουλγάρικο σχολείο στην

περιοχή Στάρα Ζαγόρα (Стара Загора), όπου δίδασκε στους νέους τόσο την ελληνική, όσο και την βουλγαρική γλώσσα. Το 1847 του πρότειναν να αναλάβει θέση δασκάλου στην Θεολογική Σχολή της Χάλκης. Εκεί πέρασε έναν ιδιαίτερα παραγωγικό χρόνο και είχε μια υπέροχη συνεργασία με τον μητροπολίτη Σταυρουπόλεως Κωνσταντίνο Τυπάλδο-Ιακωβάτο, ο οποίος πρωτοστάτησε στη δημιουργία της σχολής. Ο Κωνσταντίνος Τυπάλδος βοήθησε στην ίδρυση έδρας της Σλαβικής φιλολογίας το 1847. Ο Νεόφυτος διέπρεψε στην σχολή χάρη στον ζήλο του για μάθηση και το ήθος του. Δίδασκε το μάθημα «Εκκλησιαστική Σλαβονική Γλώσσα και Γραμματεία» στα ανώτερα έτη και επιθυμία του ήταν με κάθε τρόπο να προσφέρει στην Σχολή. Όταν τα εκπαιδευτικά εγχειρίδια στην σχολή δεν ήταν επαρκή για όλους τους μαθητές, οδηγήθηκε στην συγγραφή εγχειριδίων για την χρήση τους στα μαθήματα. Πρώτα εκδόθηκε η «Σλαβική Γραμματική» το 1850. Παράλληλα ο Νεόφυτος ξεκίνησε την συγγραφή του βιβλίου «Χρηστομάθεια της Σλαβονικής γλώσσας» με παράρτημα στο τέλος, ένα ογκώδες ελληνο-σλαβονικό λεξικό. Μετάφρασε, επίσης, το έργο «Άκολουθία τοῦ Ἁγίου Πατρός ἡμῶν και Ἰσαποστόλου Φωτίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως του Ὁμολογητή». Τα περισσότερα εγχειρίδια τα στήριξε και τα εξέδωσε το Πατριαρχείο. Τα εγχειρίδια αυτά μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν από μια ευρύτερη γκάμα ανθρώπων, και δεν ήταν απαραίτητα μόνο για τους μαθητές.

Λόγω προβλημάτων υγείας και κόπωσης το 1852 επέστρεψε στην Μονή της Ρίλας. Όλοι μόνο καλά λόγια είχαν να αναφέρουν για την παραμονή του, καθώς διέπρεψε και ξεχώρισε ως παιδαγωγός στα μάτια της κοινωνίας και των μαθητών. Παρ’

όλο που δεν είχε τις ίδιες αντοχές για εργασία όπως παλιά, όμως συνέχισε να προσφέρει και να ενημερώνεται για το τι γίνεται στην χώρα του και στον κόσμο. Το 1860 εκλέγεται ηγούμενος του μοναστηριού. Έχοντας τον σεβασμό και την αποδοχή του κόσμου της διανοήσης τού έγιναν προτάσεις να συνεχίσει την διδασκαλία και το έργο και σε άλλες περιοχές αλλά με ευγένεια αρνήθηκε θέλοντας να αφοσιωθεί στην συγγραφή. Συγκεκριμένα αφοσιώθηκε στην ολοκλήρωση ενός Λεξικού, γραμμένου στα βουλγαρικά, ένα έργο που δεν κατάφερε να δει να εκδίδεται ολοκληρωμένο. Το 1881 πέθανε στην Μονή της Ρίλας σε ηλικία 90 ετών. Το 1878 η Βουλγαρία απελευθερώθηκε από τον Οθωμανικό ζυγό, και ένα όνειρο πολλών Βουλγάρων, μεταξύ των οποίων και του Νεόφυτου, πραγματοποιήθηκε.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Κατά την διάρκεια αυτής της μελέτης, ανέλυσα συνοπτικά δυο εξέχουσες προσωπικότητες της Ελλάδας και της Βουλγαρίας, οι οποίες σε δύσκολες στιγμές της χώρας τους κατάφεραν να διακριθούν και να προσφέρουν στο σύνολο. Ξεδιπλώνοντας την ζωή αυτών των προσώπων παρατήρησα ότι έχουν τόσο κοινά όσο και μη κοινά στοιχεία. Αρχικά, ο Βούλγαρης -σε αντίθεση με τον Νεόφυτο- δεν έγινε αποδεκτός από τους συγχρόνους του και συνεχώς αντιμετώπιζε συγκρούσεις την περίοδο που δίδασκε, κάτι που τον οδήγησε και στη απόφαση να απομακρυνθεί από την πατρίδα του. Επίσης, η διδασκαλία του Βούλγαρη επικεντρωνόταν περισσότερο γύρω από την φιλοσοφία και την ιστορία, ενώ του Νεόφυτου στην διδαχή τη βουλγαρικής και της ελληνικής γλώσσας. Όσον αφορά στα κοινά στοιχεία, και οι δύο εφάρμοσαν έναν νέο τρόπο διδασκαλίας, με σκοπό την αφύπνιση των μαθητών τους σε μια περίοδο σκοταδισμού, με σκοπό την αναβάθμιση της εκπαίδευσης. Στήριζαν έμπρακτα το εγχείρημα δημιουργώντας και οι δυο διδακτικά εγχειρίδια τα οποία έγιναν γνωστά και άμεσα διαδόθηκαν στους κύκλους της διανοήσης σε Ελλάδα και Βουλγαρία. Και οι δύο προσωπικότητες από νωρίς εισήλθαν στον κόσμο της μάθησης και της θρησκείας και μέσω της δράσης τους προώθησαν το ορθόδοξο δόγμα και την δύναμη της πίστης στο Θεό στους συμπολίτες τους, και, ταυτόχρονα, το έπρατταν αυτό απαλλαγμένοι από προκαταλήψεις και ιδεοληψίες. Ακόμη, και οι δύο έζησαν τον Οθωμανικό ζυγό στην χώρα τους και κατά την διάρκεια της κατοχής μεγάλο όνειρο τους ήταν η απελευθέρωση, με σκοπό την ευημερία και την ανάπτυξη του τόπου τους. Τέλος, και οι δύο διακρίνονταν για τον ζήλο και το ήθος τους, σκοπός τους ήταν η προσφορά και να ακουστούν μέσω των έργων τους. Δεν επιθυμούσαν να επιβάλλουν ή να επηρεάσουν με τις απόψεις τους, άλλα να δείξουν μια διαφορετική πτυχή σκέψης, επιθυμώντας την

κατανόηση των αναγκών της κοινωνίας με την πάροδο του χρόνου. Τόσο ο Ευγένιος Βούλγαρης, όσο και ο Νεόφυτος Ριλιώτης σήμερα αναγνωρίζονται και μελετώνται για το αξιέπαινο μεταφραστικό έργο τους και για την προώθηση της παιδείας στις δύσκολες εποχές της Οθωμανικής επικυριαρχίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Θ. Ντίνας, “Το μεταφραστικό έργο του Νεόφυτου Ριλιώτη”, *Fragmenta Hellenoslavica* 1 (2014) 74-99
- Πρακτικά Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου Κέρκυρα ,1-3 Δεκεμβρίου 2006, Αθήνα 2009
- Σ. Αθήνη - Ι. Ξουριάς, *Νεοελληνική Γραμματεία 1670-1830*, Αθήνα, Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, 2015
- *Словарь русского языка XVIII века.* — М.: Институт русской литературы и языка. Ответственный редактор словаря – А.М. Панченко. 1988-1999.